

Egy marék széna

1944. június 2. Ez a dátum minden kolozsvárinak tragikus, szomorú emlék. Akkor kopogott be hozzánk is a háború, a maga meztelen valóságában: közel háromezer áldozata volt a bombatámadásnak. Ezen a napon veszítettem el édesanyámat és kishúgomat.

Haláluk emléke azért nyomaszt kitörölhetetlen gyötrelemmel még most, hatvan év után is, mert nekem is otthon kellett volna lennem velük. Sok éve élek távol szülővárosomtól, de a haláluk miatt érzett fájdalom nem fakul, s legyenek bárhol a világon, június elején mindig visszatérek a Házsongárdban lévő sírhelyükhöz.

Nem, nem felejtettem, hogy engem édesanyám mentett meg. Az már a sors különös fintora, hogy ebben nagy szerephez jutottak a nyulaim is. Pedig csak két nyulam volt. Etetésük mégis mindennap gondot jelentett.

Június elsején az állomáson túli Újfalvi utcai házunk előtt egy szénásszekér dőcögött el „egy egész évre való” nyúleledellel. Azonnal izgalomba jöttem, hiszen mennyi burjántépéstől, utánajárástól szabadulnék meg, ha nekem ennyi szénám lenne...

Egy marék szénát csemtem el a tovadöcögő szekérről. De tizenegy évemmel nem lehettem túl gyakorlott tolvaj, mert a hóstáti ember meglátott, és dühösen szitkozódni kezdett. Erre jött ki édesanyám a házból...

Még ma is ég az arcom attól, amivel a hóstáti ember szidalmát megtoldotta. Azonnal belódított a fürdőszobába, és rám zárta az ajtót:

- Ilyen szegyen! - kiabálta kipirulva, s szinte sírva. - Ott ülsz, amíg apád hazajön! Majd ő ellátja a bajodat!

Kereskedő apámnak a Kossuth Lajos utcában volt üzlete, így a déli ebédszünetben - amikor mindig hazajött - tudhatta meg „hóstemmet”. Ő is szörnyű dühös lett, s rám ripakodott:

- Holnaptól velem jössz az üzletbe! Nem tekeregsz többet.

Lógattam az orrom, úgy tűnt, méltatlanul nagy a büntetés. Végleg oda a drága vakációm, a szépnek ígérkező nyár minden öröme.

Így történt, hogy június másodikán már reggel hét órakor felköltött édesapám:

- Öltözz! Mától kezdve velem jössz az üzletbe, ez lesz a nyári programod. Kelletlenül bújtam ki az ágyból, kedvetlenül öltözködtem, s most már nemcsak az elpuskázott nyaram jutott eszembe, de az is: mi lesz a nyulaimmal?

Végigbaktattunk az utcákon (ma Ecaterina Teodoru), behúzott nyakkal igyekeztem lépést tartani apámmal, de sértetten, durcásan egy gondolatnyival mögötte maradván. Rettenetes zavaromban azt hittem, hogy az utcánkban mindenki bennünket néz - Drinceanuék, Lenkeiék, Halaiék, Krizsánék, de még a sarki vendéglősök, Bükkösök is - és bizonyára összesúgnak: úgy kell a mihaszna Antinak, megérdemli a sorsát!

Gyönyörű napfényes idő volt. Egyetlen felhő sem kószált az égen. Ettől még jobban sajnáltam a szívem: hiába süt a nap, ha engem elnyúl az üzlet árnyéka. Pedig azt sem tudtam, mi vár, milyen feladatokat szór rám, mivel büntet apám. Így, amikor kinyitotta az üzletet, csak álltam és bámészkodtam, s kissé megszeppenve váltogattam a lábaimat. Akárha megfeledezett volna rólam apám, a maga reggeli dolgát végezte, jött-ment, mintha ott sem volnék, csak követtem a szemem sarkából minden mozdulatát, s sértett mogorván vártam, mikor kerül rám a sor.

Beavatásom azonban elmaradt. Akárha az én biztatásomra szólalna meg, fölvisítottak a szirénák. Apám is megtorpant, de hát hozzá voltunk szokva e hanghoz. Azokban az időkben mindegyre vijjogni kezdtek a szirénák, de szerencsére sohasem történt semmi, rendszerint egykettőre lefújták a riadót. Ezt a riadót sem vette komolyan senki. Mégis, hogy ne legyen baj, bezártunk, és lementünk az óvóhelyre. Itt még viccelődtek is, nevetgéltek, egy kicsit

mindenki félvállról vette a légiveszélyt, s vártuk, hogy lefűjják.

Aztán elszabadult a pokol. A robbanásoktól remegett minden, mintha fölöttünk, az emeleten duhaj gyermekek csapkodnák megveszekedett kedvvel az ajtókat, rezegetnék az ablakokat. Csak ültem a helyemen, s mint aki valójában nem tudja, mi történik, ámulva pislogtam. Apám nagyon is tudta. Ahogy rápillantottam, arcán láttam a félelmet, ettől én is félni kezdtem.

A gépek hullámokban támadtak, s egy-egy beálló süket csendben még a lélegzeteket sem lehetett hallani, hogy aztán mindenki egyszerre kezdjen hadarni, majd elhallgattak hirtelen az újrakezdődő dübörgésre, ézengésre és összehúzódva szegezték tekintetüket a pinceport szítáló boltozatra. Amikor végre hosszabbra nyúlt a csend, s azt hittük, talán vége, de még nem fűjták le a légi riadót, egy ismeretlen férfihang szólt le a pinceajtó magasságából:

- Móricz úr, azonnal menjen haza, a családját baj érte! Föl se foghattuk mi történhetett. Nyomban elindultunk, fölrohantunk a lépcsőkön, sietve végig a Wesselényi utcán át a Malomárok, majd a Szamos hídján, le az állomás felé...

Itt már iszonyatos kép fogadott: ijedt, jajveszékkelő, síró emberek, rombadólt házak, pusztulás. Egy tehergépkocsi rakodóterén halottak egymáson, megcsontított emberi maradványok. A hidelvi református templom előtt felborult fiáker, a ló teteme a szemközti ház emeleti erkélyén. A református kórház romokban, a falmaradványokon ágyak ágyneműk lógtak, por, téglatormelék mindenütt.

Lélekszakadva rohantunk be a Kálvin utcába, ahol nagyanyámék laktak. Itt aztán megtudtuk mi történt. Nagybátyám már járt a házunknál. Szinte eszünket vesztve rohantunk tovább, a Boldog utcában jobbról is balról is lebombázott házak, zokogó, jajgató, rémulten hadonászó emberek. Az állomás mellett átívelő nagyhídon néma légelhárító ágyú csöve szúrt bele a szikrázó égbe. De hát nem is tehetett semmit, a bombázók ötezer méter fölöttől szórták le terhüket. Az állomás helyén is romok, füst és por, pusztulás. Átrohantunk a Nádas-hídon, a Bükkösék vendéglője előtt be a mi utcánkba. De aztán meg kellett állnunk! Valóban földbegyökerezett a lábunk a látványtól. A házunk helyén mérhetetlenül nagy bombatölcsér.

... Istenem, hányszor, de hányszor futottam azóta végig képzeletembe ezt a gyötrelmes utat, éreztem újra ezt a semmihez sem hasonlítható dermedtséget... Hiszen nem csak hatvanszor - ennyi éve történt - éltem át ezt a múltni és fakulni nem akaró rohanást, majd megtorpanást. Mindannyiszor, ahányszor édesanyámra és a romok alatt maradt hétéves húgomra gondoltam. Pedig csak jóval azután tudatosodott bennem az is, és értettem meg, hogy nekem is ott kellett volna lennem a romok alatt! Akkor csak álltam az iszonyattól, rémülettől vinnyogva, meg se fordulhatott a fejemben, hogy még reggel is duzzogva bánkódtam elorzott vakációm miatt, s keserűségemben túlságosan súlyosnak éreztem büntetésemet. Hiszen csak egy marék szénát csentem el a szekérről!

De hát ez a marék széna, de főképpen drága anyám „haragja” mentette meg az életemet.

*Móricz Antal (Budapest)
Szabadság 2004. június 9.*

Apostoli liturgián

Öt éve hunyt el *Dr. Schütz Ödön*, a neves armenológus. Ebből az alkalomból a Magyar Patrisztikai Társaság 2004. nov. 1-én konferenciát rendezett a tiszteletére. A konferenciát megelőzően a budapesti belvárosi rk. plébániatemplomban Krikorian bécsi örmény apostoli érsek liturgiát végzett a tudós emlékére. Különböző okok miatt nem volt módomban az egész hosszú szertartáson részt venni, a *Mi Atyánk* éneklésétől követhettem nyomon.